



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 616/2022-53

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpenej ADVOKÁT ADRIANA HRDINOVÁ, s. r. o., Vojtecha Spanyola 1726/13, Žilina, proti uzneseniu Okresnej prokuratúry Žilina č. k. 1Pv 120/22/5511-18 z 11. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 20. októbra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením prokuratúry o zastavení trestného stíhania, ktoré navrhuje zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Na základe trestného oznámenia sťažovateľky bolo uznesením vyšetrovateľa z 22. februára 2022 začaté trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin podvodu, ku ktorému malo dôjsť tak, že 16. júna 2021 poškodená, matka sťažovateľky, na notárskom úrade podpísala kúpnu zmluvu, ktorá jej bola ľst'ou predložená jej synom, bratom sťažovateľky, ktorý vedel o duševnej poruche matky ovplyvňujúcej jej rozhodovanie s tým, že vkladom práv tejto zmluvy bola spôsobená škoda 137 069,45 eur. Poškodená zomrela 8. februára 2022.

3. Uznesením z 15. júna 2022 vyšetrovateľ trestné stíhanie zastavil z dôvodu, že skutok nie je trestným činom. Proti tomu podala sťažovateľka sťažnosť. V sťažnosti namietla procesné chyby vyšetrovateľa, ktorý hoci ju ešte 17. mája 2022 vypočul ako poškodenú, keď žiadala byť vyzročená o záverečnom preštudovaní, no nielen jej, ale ani jej advokátke v rozpore s § 208 ods. 1 Trestného poriadku neumožnil oboznámiť sa s dôkazmi a navrhnúť doplnenie vyšetrovania.

Sťažovateľka namietla, že vyšetrovateľ vypočul len podozrivého syna a zamestnankyňu notárky a vykonal len dôkazy navrhnuté podozrivým. Sťažovateľka ďalej vytkla, že vyšetrovateľ vychádzal zo znaleckého posudku, podľa ktorého poškodená v júni 2021 trpela vaskulárnou demenciou ľahkého stupňa, ktorá sa u nej prejavovala len ľahkým oslabením rozumových a pamäťových schopností a nemala vplyv na jej schopnosť uvedomovať si a ovládať svoje konanie pri uzavretí zmluvy. Tieto závery sťažovateľka označila za nepreskúmateľné a nekonzistentné so závermi lekárskeho správ poškodenej v období pred podpisom zmluvy, konkrétne so závermi konziliárneho vyšetrenia v nemocnici, do ktorej bola prevezená pre úraz v marci 2021. Po úraze sa zdravotný stav poškodenej výrazne zhoršil, čo znamenalo stratu samoobslužných schopností a potrebu celodennej starostlivosti. Dňa 6. októbra 2021, teda po viac ako troch mesiacoch od podpisu kúpnej zmluvy, bola poškodenej psychiatrickou diagnostikovaná demencia vaskulárnej etiológie stredne ťažkého až ťažkého stupňa a odporúčala obmedziť jej spôsobilosť na právne úkony. Táto lekárka jej predpísala rovnaké lieky, aké jej boli predpísané pri konziliárnom vyšetrení v nemocnici v marci 2021. Sťažovateľka ďalej namietla, že vyšetrovateľ vychádzal z výsluchu zamestnankyne notárky, ktorá si nemohla pamätať stav poškodenej a ani nebola oprávnená ho pri podpise zmluvy skúmať. Podľa sťažovateľky poškodená nebola spôsobilá na uzavretie kúpnej zmluvy, o čom podozrivý vedel. Sťažovateľka navrhla, aby prokurátor pre procesné pochybenia a nedostatočne zistený skutkový stav uznesenie o zastavení trestného stíhania zrušil a prikázal mu doplniť znalecké dokazovanie tak, aby znalecký posudok nebol hodnotením výpovedí svedkov, ale aby bol objektívne zistený skutkový stav týkajúci sa zdravotného stavu poškodenej.

4. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením prokurátorka sťažnosť sťažovateľky ako nedôvodnú zamietla. Konštatovala, že vyšetrovateľ neporušil Trestný poriadok, a stotožnila sa s jeho rozhodnutím, na ktoré odkázala. Poukázala na v trestnom konaní zabezpečený znalecký posudok, pričom jeho správnosť neznižujú ani subjektívne a dôkazmi nepodložené námietky sťažovateľky. Podľa prokurátorky z rozsiahleho dokazovania nemožno dospieť k záveru o spáchaní trestného činu. K vyjadreniu sťažovateľky o vznesení námietky zaujatosti prokurátorka uviedla, že bez uvedenia konkrétnych osôb nemožno považovať takéto vyhlásenie za námietku zaujatosti. K návrhu na vypočutie svedkov prokurátorka uviedla, že rozsah preverovania v rámci prípravného konania sa riadi § 2 ods. 10 Trestného poriadku. K námietke porušenia § 208 ods. 1 Trestného poriadku uviedla, že záverečné preštudovanie sa uplatňuje v konaní po vznesení obvinenia a sťažovateľke nebolo odopreté do spisu nahliadnuť, keď jej bolo umožnené po rozhodnutí vyšetrovateľa do spisu nahliadnuť a vyhotoviť si kópie dôkazov.

III.

5. Rozhodnutie prokurátorky považuje sťažovateľka za nezákonné a poškodzujúce jej ústavné práva, keďže je založené na nedostatočnom zistení skutkového stavu a na jedinom dôkaze – znaleckom posudku. Podľa sťažovateľky neobstoja závery rozhodnutia, že jej námietky sú subjektívne a nemajú oporu v dôkazoch, keďže znalecký posudok nezohľadnil lekárske správy, z ktorých nevyplýva, že by poškodená trpela ľahkým stupňom demencie. Znaleckému posudku sťažovateľka vyčíta, že nevychádzal z lekárskeho správ, ale len z vyjadrenia podozrivého a zamestnankyne notárskeho úradu, ktorá poškodenú nepoznala a ktorá bola vypočutá sugestívnymi otázkami vyšetrovateľa. Sťažovateľka poukázala na to, že podľa číslovania posudkov musel znalec do vypracovania posudku v jej konaní vypracovať 115 posudkov za 157 dní, čo nie je v ľudských

silách, a preto nemohol ani posudok v konaní vypracovať objektívne. Sťažovateľka namieta, že by rozsah dokazovania bol dostatočný a v žiadnom prípade nemožno hovoriť o rozsiahlom dokazovaní, ktoré bolo postavené len na znaleckom posudku, výpovedi podozrivého a osoby, ktorá si stav poškodenej nemohla pamätať. Vyšetrovateľ a následne prokuratúra pristupovali k vyšetrovaniu povrchno, účelovo a v prospech podozrivého.

6. Sťažovateľka sa nestotožňuje ani s výkladom prokurátorky k § 208 Trestného poriadku v tom smere, že preštudovanie spisu sa uplatní len po vznesení obvinenia. Podľa sťažovateľky mala mať možnosť spis preštudovať a prokurátorka sa len snažila konvalidovať nezákonný postup vyšetrovateľa. Podľa sťažovateľky, ktorá sa svojich práv domáha aj žalobou v civilnom spore, účinné vyšetrovanie v situácii, keď poškodenou bola stará, chorá a odkázaná osoba, má byť dôkladné. Ďalej sťažovateľka poukazuje na konanie podozrivého, z ktorého mu muselo byť zrejmé, že poškodená trpí duševnou poruchou. Sťažovateľka rozhodnutiu prokurátorky vyčíta, že sa nezaoberalo jej námietkami a pochybnosťami, ktoré sa týkali znaleckého posudku a ktoré napriek ich vecnosti boli arbitrárne vyhodnotené ako subjektívne tvrdenia. Podľa sťažovateľky je z nezákonného postupu vyšetrovateľa a prokuratúry zrejmé, že orgány činné v trestnom konaní nemali záujem vec riadne vyšetriť a všetko venovali tomu, aby zastavili trestné stíhanie pre zločin podvodu spáchaného na chránenej, chorej, starej a odkázanej osobe. To dosahuje intenzitu porušenia Trestného poriadku v miere, ktorá viedla k porušeniu základných práv sťažovateľky.

7. K ústavnej sťažnosti sa vyjadrila generálna prokuratúra tak, že uznesenie okresnej prokuratúry zodpovedá štandardu rozhodnutí v prípravnom konaní. Poškodená matka sťažovateľky zomrela a znalec hodnotiaci jej duševný stav bol odkázaný iba na sprostredkované informácie. Po úmrtí poškodenej boli sťažovateľke nadštandardne priznané práva poškodeného podľa § 46 Trestného poriadku, hoci nebola výlučným právnym nástupcom poškodenej. K námietke porušenia § 208 ods. 1 Trestného poriadku neumožnením oboznámiť sa s výsledkami vyšetrovania uviedla, že sa vzťahuje len na konanie po vznesení obvinenia a v prípravnom konaní vo veci sa neumožňuje ani podozrivému. Aj napriek absencii práva poškodeného zúčastniť sa oboznámenia s výsledkami vyšetrovania vo veci poškodený má právo nazerať do spisov podľa § 69 ods. 1 Trestného poriadku. Sťažovateľka toto právo využila a na jej požiadanie jej boli zaslané aj ňou označené časti vyšetrovacieho spisu. Generálna prokuratúra zotrvala na tom, že k porušeniu práv sťažovateľky nedošlo, a poukázala na to, že ako žalobkyňa žiada určiť vlastnícke právo v civilnom spore.

8. Sťažovateľka v následnom vyjadrení zotrvala na tom, že vyšetrovateľ jej zabránil oboznámiť sa s výsledkami vyšetrovania a do spisu jej bolo umožnené nahliadnuť až po zastavení trestného konania, keď tieto úkony pre ňu už nemali význam.

IV.

9. Podanie trestného oznámenia ako formy inej ako súdnej ochrany nezaväzuje orgány činné v trestnom konaní začať na jeho základe trestné konanie. Subjektívne právo oznamovateľa na začatie trestného stíhania negarantuje ani ústava (II. ÚS 88/99, II. ÚS 42/00, III. ÚS 176/07) či dohovor (napr. Perez proti Francúzsku z 12. 2. 2004). Z obsahu čl. 46 ods. 1 ústavy, ktorého obsahom je základné právo súdnu a inú právnu ochranu, vyplýva, že oznamovateľ trestnej činnosti má právo na to, aby sa kompetentný orgán (prokurátor, policajt) jeho oznámením zaoberal,

nie však na to, aby výsledok konania zodpovedal jeho predstave. Rovnako nepatrí medzi základné práva a slobody ani povinnosť orgánu štátu kvalifikovať konanie, v ktorom sťažovateľ vidí porušenie svojich práv, ako trestný čin. Oznamovateľ trestného činu má zákonné právo domáhať sa len toho, aby sa jeho oznámením či sťažnosťou kompetentný orgán zaoberal. Nemá nárok na to, aby výsledok konania zodpovedal jeho predstave. Oznamovateľ má právo byť oboznámený s opatreniami prijatými na základe jeho oznámenia a má tiež právo žiadať prokurátora o preskúmanie postupu vyšetrovateľa po podaní oznámenia. Procesným oprávneniam oznamovateľa (poškodenej osoby) však nezodpovedá povinnosť orgánov činných v trestnom konaní začať trestné konanie na základe jeho oznámenia. Inak povedané, právo na súdnu ochranu nie je možné vykladať tak, že by garantovalo úspech v trestnom konaní či zaručovalo právo na rozhodnutie, ktoré zodpovedá predstavám sťažovateľa (III. ÚS 372/2017, III. ÚS 237/2021).

10. O porušení označených práv by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by orgány činné v trestnom konaní nevenovali trestnému oznámeniu sťažovateľky pozornosť, ktorú vyžaduje zákon. Ústavný súd nie je súčasťou systému orgánov činných v trestnom konaní, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Cieľom uplatňovania tejto právomoci ústavného súdu nie je primárne preskúmanie a posudzovanie právnych názorov orgánov verejnej moci ani preskúmanie, či v konaní pred týmito orgánmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu tieto orgány vyvodili. Úloha ústavného súdu sa sústreďuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery orgánov verejnej moci môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody zaručeného v ústave alebo v medzinárodných zmluvách o ľudských právach a základných slobodách (III. ÚS 38/05).

11. Ani z čl. 6 dohovoru (pokiaľ je jeho aplikovateľnosť založená na trestnom oznámení voči tretej osobe) nevyplýva právo na začatie a vedenie trestného stíhania proti tretej osobe alebo právo na jej odsúdenie v trestnom konaní (Dziedzic proti Poľsku, č. 50428/99, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 25. 11. 2003, bod 6; Helmers proti Švédsku, č. 11826/85, rozsudok EŠLP z 29. 10. 1991, bod 29; Kusmierik proti Poľsku, č. 10675/02, rozsudok EŠLP z 21. 9. 2004, bod 48).

12. Článok 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 dohovoru tak sťažovateľke garantuje právo, aby sa jej trestným oznámením náležite zaoberal kompetentný orgán, ktorým bol vyšetrovateľ a následne prokurátorka. Po vydaní uznesenia o začatí trestného stíhania vo veci obzvlášť závažného zločinu podvodu z 22. februára 2022 vyšetrovateľ priznal sťažovateľke z dôvodu úmrtia poškodenej procesné postavenie poškodenej. Vyšetrovateľ podrobne vypočul sťažovateľku ako poškodenú za prítomnosti znalca, ktorý už bol do trestného konania pribratý. Vyšetrovateľ tiež prevzal zvukový záznam nebohej poškodenej s jej vyjadreniami k otázke uzavretia kúpnej zmluvy. Za účasti znalca bol vypočutý aj podozrivý brat sťažovateľky. Znalec sa aktívne pýtal pri výsluchoch sťažovateľky a aj jej brata na psychický a celkový stav matky. Bola vykonaná previerka na notárskom úrade k tvrdeniam sťažovateľky, že sa tam dopytovala na kúpnu zmluvu jej brata s matkou a že popísala

duševný stav matky. Takáto komunikácia medzi notárkou a sťažovateľkou nebola zo strany notárky a ani jej zamestnancov potvrdená. Vyšetrovateľ tiež zabezpečil vyjadrenie notárskeho úradu k podpisu kúpnej zmluvy poškodenou a po predchádzajúcom zbavení mlčanlivosti vypočul pracovníčku notárskeho úradu. Tá si na poškodenej nevšimla žiaden prejav duševnej či telesnej choroby. Vyšetrovateľ zabezpečil rozhodnutie vo veci trestného oznámenia sťažovateľky pre podozrenie zo spáchania zločinu týrania blízkej a zverenej osoby, ktorého sa mal dopustiť voči matke jej brat. Tiež uznesenie vo veci podozrenia zo spáchania zločinu krádeže, ktorého sa mal podľa trestného oznámenia sťažovateľky voči matke tiež dopustiť jej brat. V oboch prípadoch podozrení voči bratovi sťažovateľky došlo týmito uzneseniami k odmietnutiu veci. Na posúdenie duševného stavu poškodenej bol vypracovaný znalecký posudok. V znaleckom posudku znalec v časti ďalších informácií citoval vyjadrenia poškodenej pri jej výsluchoch 31. mája 2021 a 2. júna 2021 v súvislosti s preverovaním trestných oznámení sťažovateľky na jej brata. Tieto výsluchy boli vykonané krátko pred tým, ako bola kúpna zmluva medzi poškodenou a bratom sťažovateľky uzavretá. V znaleckom posudku znalec jednoznačne uviedol, že poškodená v čase podpísania kúpnej zmluvy bola z medicínskeho hľadiska schopná vykonať tento právny úkon. Na základe dostupných údajov nebolo možné preukázať u poškodenej duševnú poruchu, ktorá by ju k podpisu kúpnej zmluvy robila neschopnou ju uzavrieť.

13. Vyšetrovateľ na základe vykonaného dokazovania a zhodnotenia jednotlivých dôkazov dospel k záveru, že neboli zistené skutočnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že zo strany brata sťažovateľky došlo k naplneniu všetkých znakov skutkovej podstaty obzvlášť závažného zločinu podvodu. Skutok nie je trestným činom, a keďže nebol dôvod na postúpenie veci, trestné stíhanie vo veci podľa § 215 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku zastavil. S týmto rozhodnutím sa okresná prokurátorka plne stotožnila a posúdila ho ako zákonné a vecne správne. Vzhľadom na rozpor vo vyjadreniach sťažovateľky a jej brata k zdravotnému stavu poškodenej považovala prokurátorka za rozhodujúci znalecký posudok a jeho závery. Aj keď prokurátorka v napadnutom uznesení poukázala na dôležitosť znaleckého posudku, nemožno dospieť po oboznámení sa s obsahom vyšetrovacieho spisu k záveru, že vyšetrovanie v trestnej veci bolo založené iba na znaleckom posudku. Vyšetrovateľ vykonal aj ďalšie dôkazy.

14. Pre vecné rozhodnutie však bolo významné posúdenie otázky, či poškodená v čase podpísania kúpnej zmluvy chápala zmysel svojho konania. Túto otázku mohol posúdiť iba znalec vypracovaním znaleckého posudku o duševnom stave poškodenej. Znalec mal dispozíciou celú zdravotnú dokumentáciu poškodenej, prístup k spisu vyšetrovateľa, bol osobne prítomný pri výsluchoch sťažovateľky aj jej brata, ktorým sám dával otázky. Znalecký posudok vychádzal zo všetkých známych podkladov, nie iba z jednostranných tvrdení podozrivého či pracovníčky notárskeho úradu. Nemožno nespomenúť skutočnosť, že znalec hodnotil duševný stav poškodenej po jej smrti. Bol odkázaný len na lekárske správy, informácie od iných osôb či na vyjadrenia poškodenej v jej výpovediach v iných trestných konaniach. Preto záver prokurátorky, že námietky sťažovateľky voči posudku nie sú relevantné a majú subjektívny charakter, nie je svojvoľný.

15. Sťažovateľka namieta nedostatočný rozsah dokazovania vyšetrovateľom. Samotná skutočnosť, že vyšetrovateľ nevykonal dôkaz navrhnutý sťažovateľkou – výsluch vnuka poškodenej, nemožno hodnotiť ako porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Podľa § 2 ods. 10 Trestného poriadku orgán činný v trestnom konaní postupuje tak, aby bol zistený skutkový stav veci v rozsahu nevyhnutnom na rozhodnutie. Vyšetrovateľ dospel k záveru, že skutkový stav

bol objasnený dostatočne. Z uznesenia o zastavení trestného stíhania nemožno dospieť k záveru o nedostatočnom rozsahu vyšetrovania. Jeho závery nemožno hodnotiť ako arbitrárne či svojvoľné. Preto vyjadrenie prokurátorky, že vyšetrovateľ nemusel vykonať ďalšie dôkazy, pretože skutkový stav bol preverený v dostatočnom rozsahu pre príslušné rozhodnutie, nie je prejavom svojvôle či povrchnosti pri preverovaní trestného oznámenia sťažovateľky.

16. K námietke sťažovateľky, že jej nebolo umožnené preštudovať si vyšetrovací spis, treba uviesť, že štruktúra v § 208 ods. 1 Trestného poriadku je zložená z hypotézy, podľa ktorej ak policajt považuje vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky za postačujúce na podanie návrhu na obžalobu alebo na iné rozhodnutie, a z dispozície, podľa ktorej potom umožní obvinenému, obhajcovi, poškodenému a iným vymenovaným osobám preštudovať spis a podať návrhy na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Zo znenia právnej normy je možné odvodiť, že úkon preštudovania spisu sa realizuje v štádiu po vznesení obvinenia konkrétnej osobe. Skutočnosť, že sťažovateľke nebolo umožnené preštudovanie spisu podľa § 208 ods. 1 Trestného poriadku, nepredstavuje porušenie jej základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Sťažovateľke nebolo znemožnené nahliadnuť do spisu a boli jej poskytnuté požadované časti vyšetrovacieho spisu.

17. Orgány činné v trestnom konaní vec riadne prešetrili, vykonali dôkladné vyšetrovanie. Vyšetrovateľ dospel k záveru, že prešetrovaný skutok nie je trestným činom. Svoj právny záver jasne a logicky zdôvodnil. S týmto záverom sa plne stotožnila prokurátorka v napadnutom uznesení. Skutočnosť, že záver, ku ktorému príslušné orgány dospeli, nezodpovedá očakávaniu sťažovateľky, nemožno hodnotiť ako porušenie ústavných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 dohovoru. Preto ústavnej sťažnosti nebolo vyhovené.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu